

Lagstyrd ackreditering oljeavskiljare

Bakgrund

Under 2009 startade ett projekt inom STOR (Sveriges Tankrengörings- och Saneringsföretags Riksförening), med syfte att ta fram en Metodhandbok för skötsel, underhåll och service av oljeavskiljare, steg I, med SS-EN 858 som underlag.

Deltagare i projektet var medlemsföretag inom STOR.

STOR införde 2010 en möjlighet för medlemsföretag att erhålla en branschauktorisering för drift och skötsel samt 5-årskontroll av oljeavskiljarsystem när någon av deras personal genomgått utbildningarna i steg I och II samt även uppfyllde krav på att bl.a. enbart använda sig av STOR-utbildad personal för kontroller av oljeavskiljare, innehav av ansvarsförsäkring och tillstånd för transporter av farligt avfall.

2011 började arbetet med en vidareutveckling av kontrollerna genom att ta fram en Metodhandbok Steg II för 5-års och 6 månaders kontroll av oljeavskiljare enligt SS-EN 858-2.

Flera kurser har även hållits för Miljöförvaltningar runt om i landet som gav deltagarna kunskap i hur uppföljning av kontrollerna kunde göras.

2014 genomgick det första företaget frivillig ackreditering för kontroll av oljeavskiljare hos Swedac gentemot EN 858-2.

I början av 2015 inleddes ett samarbete mellan STOR, SPT (Scandinavian Petroleum Technic Association), Drivkraft Sverige och Swedac för att omarbete Metodhandböckerna steg I och II för att ge ett bättre underlag till utbildning av personal för företag som önskar att ansöka om att bli ackrediterade kontrollorgan. För att kunna få lika bedömning av kontrollerna har branschen tagit fram en gemensam kontrollrapport som ska kunna användas i hela Sverige.

Kurser genomförs nu av STOR och SPT tillsammans och totalt har ca 600 personer genomfört utbildningen.

Under 2016 uppdaterade Drivkraft Sverige sina branschrekommendationer för drivmedelsanläggningar där de rekommenderar sina medlemsbolag att kontroll av oljeavskiljare ska utföras av Swedac ackrediterat kontrollorgan för kontroll av oljeavskiljare.

Med bakgrund av att Swedac har tagit fram en frivillig ackreditering för kontroll av oljeavskiljare, det finns ca 14 företag som är ackrediterade för kontroll av oljeavskiljare och ca 50 företag som ännu inte är ackrediterade för kontroll av oljeavskiljare. Detta innebär att det finns cirka 60 företag som kan utföra kontrollerna över hela Sverige. Utöver dessa företag finns många företag som genomför kontroller av oljeavskiljarsystem och inte har genomgått utbildningen.

Branschorganisationerna har en pågående diskussion för att en lagstiftning ska finnas så att alla företag som utför 5-års och 6-månaderskontroll av oljeavskiljarsystem ska vara ackrediterade av Swedac.

Redan 1970 startade frivillig kontroll av cisterner för lagring av bensin, diesel samt eldningsolja i Sverige. 1978 infördes lagstyrd ackreditering av dessa kontroller. När den lagstadgade ackrediteringen för kontroll av cisterner kom 1978 blev bedömningen av kontrollerna densamma över hela Sverige. Den lagstadgade ackrediteringen för kontroll av cisterner har underlättats för verksamhetsutövarna och de lokala tillsynsmyndigheterna.

I över 40 år har den ackrediterade kontrollen av cisterner varit i bruk i Sverige. Vi är övertygade om att effekten med en lagstyrd ackreditering för kontroll av oljeavskiljare skulle ge samma effekt som för ackrediterad kontroll av cisterner.

Nuvarande status

VA-verken har generellt arbetat länge med fordonstvättar eftersom de historiskt har haft en stor påverkan på slamkvaliteten avseende metaller. I början av 2000-talet kom de första riktlinjerna där man formaliserade de minimikrav som man ansåg var nödvändiga för att minska miljöpåverkan från fordonstvättar och verkstäder.

Fordonstvättarnas bidrag av metaller till slammet har minskat sedan 2002 och en understödjande orsak är troligen att fler anläggningar har en separat reningsanläggning tillsammans med en oljeavskiljare. Däremot är det fortfarande så att man inte vet hur många oljeavskiljare det finns i landet eller någon samlad information om deras status.

Felaktigt installerade eller trasiga oljeavskiljare medför att föroreningar inte samlas upp som det ska. Detta är särskilt allvarligt i de fall oljeavskiljarna är anslutna till dagvattennätet. Förutom olja är det även metaller som förs ut i naturen, men även andra kemikalier som används kan komma ut.

Man bedömer att det finns **över 90 000** oljeavskiljare i Sverige, se bilaga 4.

Som det ser ut idag genomförs 6-månaders- och 5-årskontroller av oljeavskiljare på olika sätt, och utförs inte alltid med säkerhet av samma kvalitet. vilket ökar risken för att oljeavskiljare med brister kan vara ouppmärksammade under lång tid, vilket i sin tur kan leda till att olja läcker ut till dagvatten och vidare till recipient, eller till reningsverk där höga halter kan medföra försämrad funktion av bland annat den biologiska processen.

Genomgång

Frågeformuläret har gått ut till ett antal kommuner, VA-bolag och oljebolag. Här följer en kort genomgång av svaren:

Kommuner

De allra flesta kommuner har oljeavskiljare som en prioriterad fråga, men det sker oftast i samband med den ordinarie tillsynen. Man har generellt ingen klar uppfattning om hur många som finns utan man upptäcker dem lite vartefter.

Miljökontoren uppger att de flesta mindre verksamhetsutövare (VU) inte sköter kontrollen på ett tillfredsställande sätt medan större företag har bättre koll. Tas frågan upp vid tillsynen blir det ofta en ögonöppnare. Är egenkontrollen och tillsynen bra brukar det fungera.

Vanliga brister är larm som inte fungerar, ej tömda och kontrollerade oa inom rätt intervall (6-mån och 5-års), rutiner som saknas, gamla oa med tvivelaktig funktion (hur ska det kontrolleras?), svårt eller omöjligt att ta prov på utgående vatten, otydlig ansvarsfördelning mellan VU och fastighetsägare (FÄ), dålig kommunikation mellan VU och FÄ, trasiga delar, feldimensionering (förekommer men verkar inte vara alltför vanligt), felinstallation, otydliga besiktningsprotokoll, flera verksamheter som är kopplade på samma oa inom samma fastighet.

De flesta kommuner anser att man har tillräcklig kompetens för att bedriva själva tillsynen och juridiken kopplat till den men sakkunskapen saknas. Problem som identifieras är personalomsättning, sakkunskap, vidareutbildning som krävs för att kunna avgöra vilka krav man kan, får och bör ställa med god effekt, tillsynsstöd saknas, mycket förtroende läggs på vad extern entreprenör noterar i kontrollintyget,

Samverkan mellan miljö- och hälsokontoren (mhk) och VA-huvudmannen är spretig. Vissa har i stort sett ingen kontakt i frågan medan andra har ett tätt samarbete. Det senare tenderar att ske i större städer. Däremellan är svaren allt från ingen kontakt till att man utbyter information i olika grad. En kommun upplever att VA-huvudmannen inte använder de verktyg som de har att tillgå och alltså skulle kunna agera mer kraftfullt.

De flesta svarar "ja" på frågan om ytterligare tillsynsvägledning behövs. Flera olika saker som behöver belysas kommer upp i svaren (se nedan). En kommun anser att vägledningen finns, men att engagemanget från centrala myndigheter behöver stärkas.

Nackdelar/farhågor handlar främst om att man riskerar mer byråkrati och högre pris. Alla är dock positivt inställda till en lagstyrd ackreditering.

Oljebolagen

Alla de fem oljebolagen som svarat har oa som en prioriterad fråga. Däremot anses kommunernas tillsyn som spretig och ojämn, hänger ofta ihop med inspektörens kunskap. Ibland översätts info från fordonstvättar till oa för dagvatten/spillzoner och det kan bli tokigt. Många gånger fattas felriktade beslut där man följer SS-EN 858-2.

Flera av respondenterna tar särskilt upp frågan kring att man måste skilja mellan oa för dagvatten och fordonstvätt då de har olika förutsättningar och belastningar av föroreningar.

Alla svarar "ja" på frågan om det är lämpligt att ha installationskontroll som en ackreditering också.

Efterfrågade saker

Det efterfrågas en enhetlig struktur på kontrollrapporter, det ska tydligt framgå om oa är godkända eller inte. Rapporterna bör skickas till tillsynsmyndigheten för att minska risken för att underkända oa lämnas utan åtgärd.

Installation av oa är inte anmälningspliktig enligt MB – det är då svårt att ha ett tillsynsregister på dem. Fråga om oa hanteras som en bygganmälan eller i bygglovet men bygglovsavdelningen för inget register heller. Det är sällan som VA-huvudmannen remitteras som sakägare. Några VA-huvudmän ställer krav på anmälan vid installation (Mälarenergi, NSVA, Göteborg och Umeå).

Mer krav efterfrågas från VA-huvudmannen

Gäller att sätta ner foten vad som gäller utsläpp från fordonstvättar – lokala ABVA/riktlinjer eller NV:s skrift om fordonstvättar från 2005 (<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-8207-8.pdf>

kontra "näckrosen" från Mälarenergi (<https://www.malarenergi.se/globalassets/dokument/va/riktlinjer-for-utslapp-av-avloppsvatten22.pdf>). Även varningsvärdena i P95 kontra miljösamverkan Sveriges förslag till riktvärden för fordonstvättar.

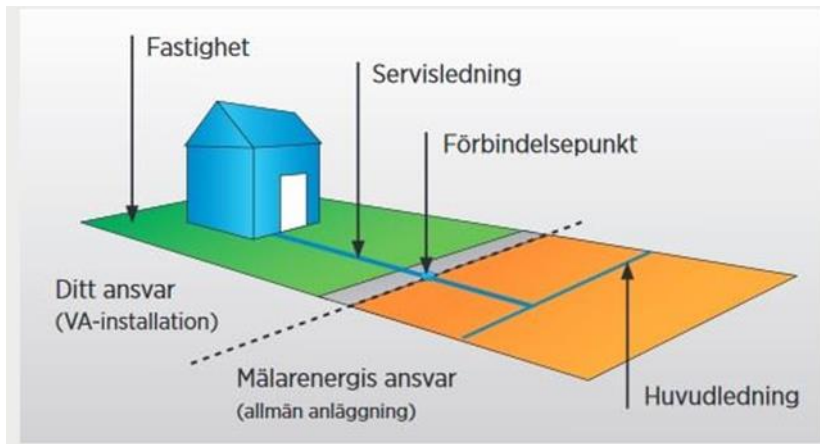
När ska gamla oa bytas ut? Vilken kapacitet krävs för olika typer av vht (dimensionering)? Skriftlig info "bra att tänka på", seminarier, handböcker, infomaterial, uppdatera det material som finns, ansvarsfördelning mellan VA och mhk, vad händer när flera delar på en oa, praktiska tips på hur tillsyn bör ske, vilka krav kan ställas på gamla oa som endast bygger på att olja är lättare än vatten och därmed flyter upp till ytan och som kallas gravimetrisk avskiljare, hantering av oa klass 1 och klass 2 då vattenprovtagning visar att inga analysresultat överstiger godkända utsläppsnivåer.

Många gånger råder det allmän förvirring hos tillsynsmyndigheter avseende vilka krav som går att ställa. SS-EN 858 är den standard som gäller när det inte finns några föreskrifter om oljeavskiljare. Även om SS-EN 858 är ett kravdokument så tror vissa att det inte går att ställa krav enligt den. Det går om man preciserar kraven i beslutet. Förtydligande hur standarden kan användas på befintliga oa behövs.

Nationella bedömningsgrunder saknas och då blir kraven olika i olika kommuner.

Ackrediteringen behöver ligga på rätt nivå. Förnyelse av ackrediteringsutbildning måste ske inom en viss tid. Samma mall skall gälla i hela landet. Det skall framgå klart och tydligt om den är godkänd eller inte och vad som krävs för att den ska bli godkänd. Installationsackreditering efterfrågas.

Motorbranschens Riksförbund (MRF) organiserar en stor del av bilbranschen, såväl inom handel som service och verkstad, totalt har man ca 1500 medlemmar över hela Sverige. Från MRF:s sida ser man sedan en tid tillbaka att kontroll av oljeavskiljare inte sker på samma sätt på nationell nivå utan det kan förekomma avsevärda skillnader mellan kommunerna. MRF ställer sig därför också bakom önskan att ha en lika nationell kontroll av oljeavskiljare för alla bilverkstäder samt att man inför en lagstyrd ackreditering av oljeavskiljare enligt SS-EN 858.

Koppling till miljömål

En oljeavskiljares funktion påverkar främst miljömålen Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet (NVV 2007, 8283) samt God bebyggd miljö.

En lagstyrd ackreditering skulle innebära positiv påverkan på dessa miljömål.

Slutsatser och diskussion

Det är uppenbart att det behövs ett samlat krafttag när det gäller oa i och med att det är mycket vanligt med brister på och kring avskiljarsystem. Det är en sak att det finns materiella brister, men om man dessutom ser att det råder en utbredd okunskap (särskilt hos mindre verksamhetsutövare) om hur man tar hand om sin oljeavskiljare är det logiskt att man detaljstyr kontrollen mer – fördelen är ju då att det är solklart vad som gäller och att man som tillsynsmyndighet har större möjligheter att agera. (Även enkätsvaren visar också tydligt att miljökontoren efterfrågar en större uppstyrning av området.)

Drivkraften att införa en lagstyrd ackreditering blir att vattenmiljön kan förbättras samtidigt som man får en likartad tillsyn över hela landet. Som det är nu är tillsynen ojämn över landet. Dessutom är det idag enklare som inspektör att gå på de stora aktörerna medan man i praktiken inte har samma möjlighet i arbetet med de mindre verksamheterna. Målet är att det måste vara lika för alla. Med tanke på att det uppskattningsvis finns över 90 000 oa är det en avsevärd miljönytta som skulle erhållas.

Genom lagstyrd ackreditering kan krav på utförande av kontroll av oljeavskiljare ställas, så att det dels ställs krav på *att* de genomförs, dels att kontroller genomförs på *samma sätt*, med samma kunskap utifrån samma regelverk. Detta skulle bidra till en mer kvalitativ kontroll, där bristande oljeavskiljare kan fångas upp i högre utsträckning än idag och ge ett bättre underlag för tillsynsmyndigheter.

Bilagor

1. Ackrediteringsordning för kontrollorgan
2. Oljeavskiljare NV fakta 8283
3. EA ackreditering
4. Så fungerar ackreditering
5. Möjligheter med ackreditering för miljötillsyn – Swedac
6. Metodhandbok Underhåll och 5-årskontroll av oljeavskiljarsystem för spill- och dagvatten – STOR, SPT
7. Antal oljeavskiljare
8. Deltagare i projektgruppen för lagstyrd ackreditering